

EN FOLKE- FJENDE

FRIT EFTER HENRIK IBSENS KLASSIKER
OM DEMOKRATIETS SKYGGESIDE

UNDERVISNINGS-
MATERIALE TIL
9.-10. KLASSE
OG UNGDOMS-
UDDANNELSER

ODENSE
TEATER

NØRREBRO
TEATER

OP

OM EN FOLKEFJENDE PÅ ODENSE TEATER

Instruktion og Bearbejdelse

/ VIKTOR TJERNELD

Manuskript

/ Baseret på Henrik Ibsens skuespil En Folkefjende fra 1882

Konceptuerende scenografi

/ FRANCISKA ZAHLE

Realiserende Scenografi

/ PETER SCHULTZ

Komponist

/ DANIEL FOGH

Oversættelse

/ PETER DUPONT WEISS

Forestillingen er en co-produktion med Nørrebro Teater.

Medvirkende:

/ SØREN PILMARK / Thomas Stockmann

/ GITHA LEHRMANN / Katrine, hans hustru

/ CAMILLA LAU / Petra, deres datter

/ MALENE MELSEN / Borgmesteren (Marie) - Stockmanns søster

/ FRANK THIEL / Michael Hovstad - redaktør af "folkebladet"

/ PATRICK A. HANSEN / Niolaj Billing - journalist-praktikant

/ TOM JENSEN / Aslaksen - entreprenant, erhvervsleder og investor

/ BENJAMIN KITTER / Horster - billed- og performancekunstner

/ MARIANNE HØGSBRO / Louise (Katrines mor)-fabriksejer

VEJLEDNING

Dette undervisningsmateriale tilbyder opgaver og øvelser, som kan bruges både før, under og efter, at I har set forestillingen. Materialet henvender sig til 9. og 10. klasse og til ungdomsuddannelser.

Materialet indleder med inspiration til arbejdet med En Folkefjende og Det Moderne Gennembrud i danskfaget. Fokus er primært rettet mod modulerne før eleverne skal ind og se forestillingen på Odense Teater.

Herefter følger en skabelon til en forestillingsanalyse, som du kan foretage med eleverne både før,

under og efter I skal se forestillingen.

Til slut bringes forskellige teaterpædagogiske øvelser, som enten kan bruges i faget drama eller med fordel kan inddrages i danskundervisningen, og som med kroppen og forestillingsevnen som udgangspunkt belyser forestillingens karakterer og tematikker. Øvelserne er tiltænkt brug efter, at eleverne har oplevet forestillingen på Odense Teater.

God fornøjelse!

PRAKTISK INFORMATION OM EN FOLKEFRJENDE

4. NOV. – 30. NOV. / Skolepris mandag, tirsdag og onsdag

SPILLESTED / Teatersalen, Odeon, Odeons Kvarter 1, 5000 Odense C

MÅLGRUPPE / 9. – 10. klasse og ungdomsuddannelser

FAG / Dansk, drama, samfundsfag

VARIGHED / ca. 2 timer og 30 minutter inkl. pause

BILLETPRIS / 80 kr. pr elev, 40 kr. pr lærer (max 1 pr. 10 elever)

SPØRGSMÅL / Har du spørgsmål omkring forestillingen eller undervisningsmaterialet, så kan du kontakte skolekoordinator Michael Juul Hagerup på mjh@odenseteater.dk eller på tlf. 93392011.

BESTIL BILLETTER / på www.odenseteater.dk/skoler/ Har du problemer med at booke dine billetter er du velkommen til at kontakte Billetten på odenseteater@billetten.dk eller på telefon 66 12 00 52

INDHOLDS- FORTEGNELSE

	Om en folkefjende på Odense Teater	2
	Vejledning	3
	Indholdsfortegnelse	4
1	Introduktion	5
2	Links til videre arbejde og undersøgelse	6
3	Opgaver i danskfaget	7
	Kendskab til Ibsen	8
	En folkefjende, 1882	8
	Analyse og fortolkning	9
	Perspektivering	10
4	Forestillingsanalyse og fortolkning	11
	Skriv en Teateranmeldelse	14
5	Teaterpædagogiske øvelser	15
	Den Varme stol	16
	Skriv et brev	17
	lav en karakter	18
	Rundkredsøvelse / frugtsalat	19
	Vurderingsøvelser	20
	Spørgsmålsbanko	21
6	Citatvæg	23
7	Skoler og ungdoms- uddannelser i Odense Teater	24

1 INTRODUKTION

OM STYKKET

Denne moderne og festlige opsætning af En Folkefjende er bearbejdet og instrueret af Viktor Tjerneld. Selvom nogle karakterer har skiftet køn og andre helt er skrevet ud af stykket, er Ibsens veldrejde handling den samme.

Vi er i en lille provinsby. Lægen Thomas Stockmann er for nylig blevet ansat ved kurbadet, byens stolthed og vigtigste indtægtskilde. Det viser sig imidlertid, at flere gæster bliver syge efter et dyp i badesøen. Thomas finder ud af, at vandet er giftigt, men da han vil offentliggøre sine opdagelser, får han hele byen på nakken; myndighederne, indbyggerne, ja selv sin egen søster, som er byens borgmester. Men Thomas giver sig ikke. Sandheden skal frem, koste hvad det vil.

KORT OM IBSEN OG HANS SAMTID

Ibsen skildte sig ud fra andre dramatikere i hans samtid af mange årsager. Én af dem var hans insisteren på ikke at søge løsningen på hans dramaers komplekse problemer i den daværende herskende ideologi og kollektive tankegang, med andre ord en poetik, som ville bekræfte samfundets gyldighed, værdier og moral. Tværtimod gik Ibsen sin samtid på klingen og lod netop den herskende ideologi og samfundssyn være årsagen til selve problemerne - noget, som gav anledning til talrige kontroverser, debatter og diskussioner om teatrets rolle i samfundet.

Ligesom Stockmann kommer i alvorligt uføre i "En Folkefjende" havde Ibsen også adskillige gange i sit liv været i modvind. Ikke mindst for hans foregående stykke "Gengangere" fra 1881, som bl.a. behandlede et dengang umådeligt kontroversielt tabubelagt emne som kønssygdom, og som af den grund bragte så stor skandale, at både de liberale og de konservative samt mange af Ibsens faste støttere vendte ham ryggen, og at ingen teatre ville opsætte stykket. Ingen synes at interessere sig

for stykkets dybere mening. Ibsen følte al denne modgang som en katastrofe - og for ham må den kompakte majoritet have syntes ligeså dum, som den må have virket brutal.

"En Folkefjende", og særligt Stockmanns store tale i 4. akt, kan derfor ses som Ibsens svar på tiltale til folket, til anmelderne og til alle dem, som fordømte ham i perioden efter "Gengangere".

Man må dog også passe på med en sådan biografisk læsning af stykket, hvis grundlæggende idéer formentlig blev til flere år forinden. Inspirationen til badelægen Thomas Stockmann er formentlig kommet fra mange forskellige kilder, herunder nogle af Ibsens forfatterkollegaer. For eksempel kan nævnes den elskværdige, umiddelbare og let forvirrede Jonas Lie, den temperamentsfulde Bjørnstjerne Bjørnsson, som fik slået sine ruder ind af en vred folkemængde efter en kontrovers, og ikke mindst danske Georg Brandes, som efter sine kulturkritiske forelæsninger "hovedstrømninger i det 19. århundrede" endte med at komme så meget i uføre at han måtte gå i eksil i Tyskland i 7 år. Georg Georg Brandes var ligesom Thomas Stockmann i "En Folkefjende" naiv i sin tro på, at hans idéer ville give ham sympati og respekt hos alle. Ligesom Stockmann endte Brandes også mod sin vilje med at blive en kontroversiel figur, som fik mundkurv på af aviserne.

Georg Brandes litteraturforelæsninger endte imidlertid som bekendt med at blive starten på Det Moderne Gennembrud i dansk litteratur, hvor problemer blev sat under debat og hvor naturalismen tog sit indtog på teaterscenerne. Her var Henrik Ibsen en af foregangsmændene, og som et norsk dramatikerfyrtårn banede han vejen for den næste generation af dramatikere og kom overalt i den vestlige verden til at repræsentere et brud med fortidens traditioner og idealer.

Næsten al dramatik efter Ibsen var (og er) betydeligt influeret af hans stærke overbevisninger om, at kunsten skulle være en kilde til indsigt, skabe debat og formidle komplekse idéer og tanker.

2

LINKS TIL VIDERE ARBEJDE OG UNDERSØGELSE

OM EN FOLKEFJENDE

Ibsens manuskript er tilgængeligt her:

✓ https://www.ibsen.uio.no/DRVIT_Fo%7CFoht.xhtml

TV-optagelse af stykket fra NRK (1971):

✓ <https://tv.nrk.no/serie/fjernsynsteatret/1972/FTEA00001471/avspiller>

OM HENRIK IBSEN

Det norske nationalbibliotek:

✓ <https://www.nb.no/forskning/ibsen/>

Danske opslagsværker:

✓ https://teaterleksikon.lex.dk/Henrik_Ibsen

✓ https://denstoredanske.lex.dk/Henrik_Ibsen

OM DET MODERNE GENNEMBRUD OG DEN HISTORISKE KONTEKST FOR STYKKET

Om Georg Brandes:

✓ https://denstoredanske.lex.dk/Georg_Brandes

Brandes første og mest kendte litteraturforelæsnings fra "Hovedstrømninger" kan findes her:

✓ <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/georg-brandes-om-hovedstroemninger-i-1800-tallets-litteratur-1871/>

DR's dokumentar "1800-tallet på vrangen", særligt afsnit 4 om Ibsen og Brandes (ca. 40 minutter):

✓ <https://www.dr.dk/studie/historie/1800-tallet-pa-vrangen>

3

OPGAVER I DANSKFAGET

De følgende opgaver er tiltænkt danskfaget i udskolingen og i gymnasiet. Særligt retter opgaverne sig mod arbejdet med Henrik Ibsens originale stykke, og alle opgaverne kan med fordel laves før I ser forestillingen, så eleverne har et større vidensgrundlag for at opleve nyfortolkningen på Odense Teater. Man kan dog også sagtens se forestillingen først, og derefter arbejde med Ibsens original og disse opgaver.

Uanset hvornår i undervisningsforløbet man ser forestillingen, er det oplagt også at lave en forestillingsanalyse som supplement til tekstarbejdet. På denne måde vil eleverne kunne relatere det tekstlige til det æstetiske. En skabelon til en forestillingsanalyse kan findes på 11 og er inddelt i FØR, UNDER og EFTER I har set forestillingen.

DANSKOPGAVE 1

KENDSKAB TIL IBSEN

Lad først klassen lave en søgning på 'Henrik Ibsen' på internettet. Hvem var han? Hvad har han skrevet? Hvilke værker er de mest læste – og evt. hvorfor? Hvad var han særligt optaget af (her kan man lave en kortfattet kobling til det moderne gennembrud)? Lad evt. eleverne selv skrive stikord på tavlen, så tavlen fyldes med elev-pointer i fht Ibsens forfatterskab, og lad dem uddybe efterfølgende.

DANSKOPGAVE 2

EN FOLKEFJENDE, 1882

Lad klassen læse hele dramaet (værklæsning) eller uddrag af den oprindelige udgave af Henrik Ibsens: 'En Folkefjende' (1882), der kan downloades her: <https://www.ibsen.uio.no/>

Odense Teaters opsætning af 'En Folkefjende' er naturligvis baseret på Ibsens originaludgave, men stykket er moderniseret. Til sidst i undervisningsmaterialet kan I finde et uddrag fra 4.akt (borgermødet) fra det manuskript, som Odense Teater har brugt. Det vil derfor være oplagt at læse hele eller dele af netop 4.akt fra originaludgaven, så man senere kan sammenligne de to versioner.

DANSKOPGAVE 3

ANALYSE OG FORTOLKNING

Denne opgave kan inddeles i mindre dele

Arbejd med nedenstående opgaver og fokus-punkter med afsæt i det læste (OBS! Karakterens navne er fra Ibsens original, ikke Odense Teaters nyopsætning):

- ✓ Lav en karakteristik af centrale karakterer og deres indbyrdes relationer. Underbyg dine pointer ved at henvise til konkrete citater fra den/de læste passager, der underbygger. Kom ind på modsætninger, forskelle og ligheder, herunder hvordan magthaverne (med fokus på Peter Stockmann), og de mennesker, der er en del af pressen (særligt Hovstad, Billing, bogtrykker Aslaksen) skildres. Sæt karakteristikkene af disse i kontrast til karakteristikken af Doctor Tomas Stockmann.
- ✓ En mulighed er efterfølgende at lade eleverne lave 'facebook-profiler', der gengiver karakterernes karakteristika, væremåde, måde at tale på etc. Brug denne side: <https://www.classtools.net/FB/home-page>
Her kan man skabe en profil for hver af karaktererne, der kan kommunikere med de andre karakterer i stykket. Inddel eleverne så de parvis eller i mindre grupper arbejder med hver deres centrale karakter fra stykket.
- ✓ Udvælg en passage fra det læste og lav en samtaleanalyse af dialogen (det kan klart anbefales at eleverne ikke selv vælger en passage – det bliver for svært). Siden her forklarer ganske fint mange af de begreber, som bruges nedenfor: <https://dansksiderne.dk/index.php?id=7675> – og derudover skal eleverne kende til sproghandlinger.
 - Start med kortfattet at præcisere kommunikationssituationen (hvem taler, hvad handler samtalen om i korte træk, i hvilken kontekst/hvor)
 - Kig på de grundlæggende principper for samtale – overholdes samarbejdsprincippet og høflighedsprincippet? Underbyg – og brug iagttagelserne til noget, med hvilken effekt?
- Kig på turtagning, gambitter, pauser, undertekst, reparationer, sproglige koder (læs om begreberne nederst på linket) – bruges de, og med hvilken effekt?
- Hvilke sproghandlinger dominerer? Kom med flere konkrete eksempler. Den ene part i samtale kan fx bruge primært handlingsregulerende sproghandlinger i dialogen, mens den anden gør mere brug af informerende sproghandlinger etc. Kom med gode eksempler på det og brug det til at sige noget om forholdet mellem de samtaltende parter.
- OG sidst men absolut ikke mindst – hvad siger den ovenstående kommunikationsanalyse om forholdet mellem de parter, der taler sammen?
- ✓ Udvælg 3-4 citater fra det læste, som du finder HELT centrale. Forklar med dine egne ord, hvorfor du har valgt netop dem. Hvorfor er særligt relevante?
- ✓ Lav en karakteristik af miljøet i 'En folkefjende'
- ✓ I præsentationen til 'En folkefjende' på Odense teater, står der følgende:

"Henrik Ibsens klassiker handler om noget så nutidigt som demokratiets skyggeside, mediernes magt og idealernes sammenstød med virkeligheden. Har flertallet altid ret? Hvor meget vil vi ofre for sandheden? Og hvor langt vil vi gå for fællesskabets bedste, hvis det går ud over os selv?"

Kan du få øje på noget af det ovenstående i det, du har læst i dramaet? Hvordan og hvor kan i dramaet kan du demokratiets skyggeside, mediernes magt, idealernes sammenstød med virkeligheden etc? Hvis spørgsmålet ikke kan besvares fordi klassen kun har læst et kortere uddrag, så gør det, når I har set stykket.
- ✓ Hvilke temaer behandles i det læste uddrag?

DANSKOPGAVE 4

PERSPEKTIVERING

- ✓ Georg Brandes skitserer i sin Indledning til Emigrantlitteraturen (1872) et program for det moderne gennembruds litteratur – Læs eller genlæs et uddrag fra Georg Brandes' hovedstrømningsforelæsninger (1872): Af indledninger til Emigrantlitteraturen (se uddraget i BILAG 2).
 - Skitsér med afsæt i det læste, hvad Brandes' syn på de foregående perioders litteratur er (vær tekstnær)?
 - Hvad er i modsætning til det hans tanker om og idealer for, hvordan litteraturen bør være (kom også her tekstnære begrundelser, der underbygger jeres pointer).

- ✓ 'En folkefjende' er skrevet i 1882, altså under det moderne gennembrud.
 - Hvor og hvordan kan I se det?
 - Gør teksten noget af det, som Brandes efterlyser i sin indledning til Emigrantlitteraturen? Underbyg jeres svar – hvor kan I se det?

- ✓ Odense teater er, som nævnt ovenfor, inde på, at stykket behandler nutidige problemstillinger – kom med nutidige eksempler, som du kender til (altså ikke skuespil, litteratur), men fra det du hører/ser i medierne, hvor noget af det nedestående spiller en central rolle:

"demokratiets skyggeside, mediernes magt og idealernes sammenstød med virkeligheden. Har flertallet altid ret? Hvor meget vil vi ofre for sandheden? Og hvor langt vil vi gå for fællesskabets bedste, hvis det går ud over os selv?"

- ✓ Forsøg til sidst at svare på, hvorfor Ibsens gamle drama om 'En folkefjende' kan bruges til noget også i dag?

4

FORESTILLINGSANALYSE OG FORTOLKNING

En forestillingsanalyse er en metode til at undersøge, hvordan en teaterforestilling er bygget op, hvad den indeholder, og hvad den betyder. Forestillingsanalysen er opbygget i tre planer: Et beskrivende plan, et fortolkende plan og et perspektiverende plan, der skal hjælpe tilskueren til at iagttage og forstå en forestillings DNA.

Derfor er det vigtigt, at du er meget opmærksom, når du ser forestillingen. Du skal bl.a. lægge mærke til selve teatret og teaterrummet, scenografi, rekvisitter, lys, lyd, karakterer og spillestil(e). Som professor i teatervidenskab Michael Eigtved skriver, så betyder alt i en forestilling noget, og der er derfor ikke noget, som "bare er der" eller kan betragtes som ligegyldigt. Alt kan med andre ord analyseres.

INSPIRATIONSSPØRGSMÅL (FØR FORESTILLINGEN)

Inden man skal i teatret, er det godt at gøre sig nogle tanker om, hvad man skal se, og hvilke forventninger man har til forestillingen. Herunder er der nogle spørgsmål, som kan være interessante at overveje, inden man går i teatret:

- ✓ Hvad kommer du til at tænke på, når du hører forestillingens titel?
- ✓ Hvad tror du, at forestillingen handler om?
- ✓ Hvilke temaer forventer du vil blive belyst i forestillingen?
- ✓ Hvad forventer du dig af forestillingens visuelle udtryk? (Scenografi og lys)
- ✓ Hvordan forestiller du dig, at musik og lyd vil indgå i forestillingen?
- ✓ Hvilke karakterer forventer du optræder i forestillingen?
- ✓ Forestillingen er en co-produktion med Nørrebro Teater. Hvordan definerer dette teater sig selv, og hvad gør det ved dine forventninger til EN FOLKEFJENDE? <http://www.nbt.dk/om-os/>

DET BESKRIVENDE PLAN (UNDER OG EFTER FORESTILLINGEN)

Sæt jer sammen to og to og besvar i fællesskab nedenstående arbejdsspørgsmål. Husk at tage noter - I skal bruge dem senere. Bagerst i materialet er der en fysisk øvelse kaldet SPØRGSMÅLSBANKO, som I på klassen kan bruge som hjælp til at åbne samtalen omkring forestillingen.

Sted og rum

Noget af det første, I som publikum bliver bevidst om og oplever, inden I ser en forestilling, er selve stedet og rummet, hvor forestillingen finder sted. Dette sted, f.eks. et teater, kan altså have en betydning og en medskabende kraft i forhold til den forestilling, I skal se. EN FOLKEFJENDE spiller i kulturhuset Odeon.

- / Hvordan ser bygningen ud?
- / Hvordan er foyeren indrettet?
- / Beskriv scenerummet: Er rummet stort, lille, mørkt, lyst eller andet? Hvordan er publikum placeret i rummet?
- / Kan scenerummet defineres som klassisk, eller brydes der med traditionerne? Beskriv hvordan.

Scenografi, lyd og lys

Scenografien er det rum, som scenografen skaber til forestillingen. Scenografien spiller en stor rolle, og sammen med lys og kostumer er scenografien en væsentlig del af det visuelle udtryk samtidig med, at den også kan være medfortællende i forhold til forestillingens handling. Lyd og lys spiller også en stor rolle i forestillingens samlede udtryk, da det er lysets og lydens opgave at forstærke scenografien og de rumlige handlinger, så de påvirker tilskuerens sindsstemninger og sanser og skaber associationer.

- / Hvordan ser scenografien ud? (Farver, materialer, rekvisitter, kostumer)
- / Hvad tilfører det forestillingen, at scenografien er, som den er?
- / I forestillingen bliver der brugt forskellige rekvisitter – hvilke har særligt stor betydning?
- / Beskriv samspillet mellem rummet, scenografien og skuespillernes handlinger. Hvilket udtryk giver det, og hvordan fungerer det?
- / I hvilke scener gjorde lyset indtryk på dig?
- / Hvilke forskellige stemninger er lyset og lyden med til at skabe i forestillingen? (Stemmer, effektlyde, reallyde, musik osv.)
- / Hvilken rolle spiller den store stilladskonstruktion i midten af scenografien? Hvordan fungerer den?
- / Hvorfor tror I, at der er et stort spejlgulv? Hvilken effekt er det med til at give?

Karakterer og spillestil

Noget af det helt centrale ved en teaterforestilling er skuespillerens krop og handlinger på scenen, når han/hun spiller en karakter. Det er skuespillerens bevægelser i samspil med scenografien, lys og lyd, der bærer betydningen frem. Skuespilleren agerer og bevæger sig i forhold til rummet og sine medspillere samt håndterer rekvisitter. Når karakteren handler, fortæller han/hun om sine relationer til rum og medspillere.

- / Hvilke forskellige karakterer møder vi? Hvordan ser de ud? Hvordan er deres kropssprog, stemmebrug, gestik (arm- og håndbevægelser) og mimik (ansigtsbevægelser)?
- / Beskriv Søren Pilmarks spillestil som hovedkarakteren Stockmann. Hvad kendetegner Stockmann? Er han elskværdig, naiv, sød, pessimist eller optimist? Hvorfor?
- / Hvilken rolle spiller publikum? Hvordan påvirker publikum forestillingen og omvendt?
- / Hvad tilføjer det til forestillingen, når skuespillerne taler direkte til publikum?

DET FORTOLKENDE PLAN

At fortolke er en del af en helhedsundersøgelse, hvor man veksler mellem at søge at forstå den overordnede mening og at undersøge mindre dele af en forestilling for derved igen at kunne sige mere om forestillingen som helhed. En fortolkning er altså et forsøg på at finde ud af, hvad der sker på scenen, tilsammen er et udtryk for – hvilke temaer forestillingen behandler.

Tematik

- / Hvad handler forestillingen om?
- / Hvad er historiens plot/konflikt?
- / Hvilke tematikker findes i forestillingen?
- / Fortolk en scene:

I stykkets fjerde akt, hvor vi alle er til et borgermøde, taler karaktererne om demokratiet og Stockmann leverer en vægtig kritik af demokratiet og folket. Vedlagt er et uddrag fra scenen med borgermødet. Undersøg hvilke tematikker der kommer til udtryk i scenen og hvordan.

OBS: Scenen er vedlagt undervisningsmaterialet som bilag.

DET PERSPEKTIVERENDE PLAN

På et perspektiverende plan sætter man sin analyse og fortolkning af forestillingen ind i en større kulturel og social sammenhæng. Man skal altså undersøge forestillingen som et udtryk for noget, der er på spil i samfundet og en måde at nærme sig sin egen tid på.

Perspektivering

- / Hvad fik forestillingen jer til at tænke over?
- / Hvorfor tror I, at Nørrebro Teater og Odense Teater har valgt at opsætte EN FOLKEFJENDE i år 2021?
- / Hvilken mening/hvilket budskab får I ud af forestillingen?
- / Hvordan kan EN FOLKEFJENDE spejles i forhold til det samfund, vi lever i nu? Er den relevant for vores samtid? Tag evt. udgangspunkt i scenerne fra forrige opgave samt følgende artikler:

<https://videnskab.dk/forskerzonen/kultur-samfund/pandemien-viser-os-at-fakta-ikke-bare-er-fakta>

<https://www.tv2lorry.dk/koebenhavn/koebenhavn-udleder-svimlende-maengder-kloakvand-i-oeresund>

<https://jyllands-posten.dk/debat/ECE3803326/Mindretals--eller-flertalsdiktatur/>

<https://www.berlingske.dk/laesere/danmark-er-ikke-et-demokrati-men-et-flertalsdiktatur>

Kilder til ovenstående analysemetode- og tilgange:

Eigtved, Michael: Forestillingsanalyse - en introduktion. Samfundslitteratur. 1. udgave, 2. oplag 2010.

Sørensen, Karen: Dramatik - en grundbog. System A/S. 1. udgave, 1. oplag 2008.

FORESTILLINGSANALYSE OG FORTOLKNING

SKRIV EN TEATERANMELDELSE

Teater - hvad synes du?

Når du har set en teaterforestilling, vil den altid efterlade en eller anden form for indtryk. Dette indtryk kan være enten positivt eller negativt – eller begge dele. Jeres mening om forestillingen kan komme til udtryk, når du taler med vennerne efter forestillingen, i diskussionsfora, på teaterweb-sider osv. For bedre at kunne sætte ord på det indtryk og de meninger, du har om forestillingen, er det en god ide at formulere det på skrift, f.eks. ved at skrive en teateranmeldelse. Det kræver overblik, evne til at gennemskue sammenhænge og til at strukturere en argumentation. At skrive en teateranmeldelse er langt mere og andet end bare at give udtryk for jeres umiddelbare mening. Anmeldelsen er en selvstændig genre med en række karakteristika og uskrevede regler, som man kan vælge at overholde eller bevidst bryde.

OPGAVE: SKRIV EN TEATERANMELDELSE

I denne opgave skal du skrive en anmeldelse af EN FOLKEFJENDE. En anmeldelse er din personlige mening og vurdering. Du skal se din anmeldelse som en form for 'brugervejledning', der skal hjælpe andre med at finde ud af, om de skal gå i teatret og se EN FOLKEFJENDE. Det er derfor vigtigt, at du begrundet dine meninger med gode argumenter, uanset om du kunne lide forestillingen eller ej. Start med at læse følgende råd:

- ✓ Lav en god overskrift der opsummerer det, du skriver i anmeldelsen, på en præcis og fængende måde.
- ✓ De første linjer er vigtige. Bliver læseren ikke fanget med det samme, er det ikke sikkert, at vedkommende har lyst til at læse videre. Hav gerne en let og sjov tone, som kan medvirke til at fastholde læserens interesse.
- ✓ Din anmeldelse skal bl.a. indeholde resumé og eksempler fra handlingen. Det er vigtigt, at du

har de mest relevante informationer med, men samtidig ikke afslører for meget (for hvem gider kende slutningen på en teaterforestilling på forhånd?)

- ✓ Hvad synes du? Din holdning skal fremstå klart i anmeldelsen. Det er selve vurderingen, der adskiller en anmeldelse fra et resumé, så derfor skal du være personlig i din anmeldelse, men pas på med ikke at blive det i sproget ved at komme til at bruge slang og talesprog.
- ✓ Lav en faktaboks med de oplysninger der ikke er plads til i selve anmeldelsen. Det kan være forestillingens spilleperiode, instruktørens navn, skuespillernes navne etc. Informationerne kan findes her: <https://www.odenseteater.dk/oplevelser/forestillinger/2021-2022/en-folkefjende/>
- ✓ Sæt meget gerne et billede ind i din anmeldelse – husk billedtekst og kreditering af fotografen. Fotos fra forestillingen kan også downloades på ovenstående link.

Nu er du næsten klar til at skrive din anmeldelse. Læs dine noter fra forestillingsanalysen igennem igen og besvar arbejdsspørgsmålene herunder, hvorefter du er klar til at skrive. Som inspiration til hvordan du kan opstille og skrive en anmeldelse, kan du gå ind på Den 4. Væg eller Ungt Teaterblod og læse et par af deres anmeldelser (de har også anmeldt En Folkefjende - men vent eventuelt med at læse disse til du selv har skrevet din egen).

Arbejdsspørgsmål til anmeldelse af EN FOLKEFJENDE:

- ✓ Hvad handler EN FOLKEFJENDE om?
- ✓ Hvad var godt ved forestillingen? Hvad var ikke så godt?
- ✓ Hvilke øjeblikke i forestillingen gjorde særligt indtryk på dig? Positivt eller negativt?
- ✓ Hvad var forestillingens budskab? Var budskabet klart?
- ✓ Vil du anbefale andre at se forestillingen? Hvorfor eller hvorfor ikke?

5

TEATERPÆDAGOGISKE ØVELSER

Følgende øvelser appellerer til, at I skal bruge jeres kroppe. Kroppen kan nemlig bruges som redskab til at hjælpe hjernen med at huske. Det er ikke kun skuespillerne på scenen, der kan spille skuespil. Man kan også selv få meget ud af at leve sig ind i

karaktererne. Følgende øvelser er tiltænkt til efter, man har set forestillingen, og de kan både stå alene eller understøtte ovenstående analyse- og fortolkningsopgaver.

TEATERØVELSE 1

DEN VARME STOL

Den varme stol er en øvelse, hvor I på kreativ vis arbejder med personkarakteristikker gennem indlevelse og meddigtning. I skal skiftevis på klassen eller i grupper spille en af hovedkaraktererne i EN FOLKEFJENDE og indtage den varme stol. Det kunne f.eks. være som hovedpersonen Thomas Stockmann, hans kone Kathrine Stockmann, journalisten på Folkebladet ved navn Hovstad eller Stockmanns søster Marie, der er borgmester i byen. Personen i den varme stol skal sætte sig foran klassen eller midt i gruppen, og så skal I samtale med karakteren. Dette kan f.eks. gøres ved at stille undre-spørgsmål, og spørgsmålene og svarene skal være loyale mod hovedkarakteren og forestillingen.

Eksempler på spørgsmål til karakteren Stockmann:

- / Hvad er det bedste ved kurbadet?
- / Hvad er det værste ved kurbadet?
- / Er det dét værd at stå op for sandheden, når konsekvenserne er så store?
- / Fortryder du de konsekvenser, det fik for din familie? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- / Har du dårlig samvittighed overfor din datter Petra? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- / Hvilken fremtid drømmer du om?
- / etc.

Eksempler på spørgsmål til Borgmesteren, Marie:

- / Hvad er det bedste og det værste ved byens kurbad?
- / Hvad synes du om din bror, Thomas Stockmann?
- / Hvilken fremtid drømmer du om?
- / Hvad synes du om byens borgere?
- / Kunne noget være gjort anderledes for at undgå det tragiske udfald af Thomas' opdagelser? Hvorfor/hvorfor ikke?

TEATERØVELSE 2

SKRIV ET BREV

I denne opgave skal du prøve at sætte dig ind i hovedkarakteren Thomas Stockmanns følelser og tanker. Forestil dig, at du er Stockmann og har fundet ud af, at vandet i kurbadet er forgiftet samt hvilke konsekvenser, det har for byen. Som inspiration kan du tænke over, hvordan du selv ville føle og tænke, hvis du havde kendskab til noget, der kan ændre en eller flere af dine nærmestes liv.

Du skal nu skrive et brev som karakteren Stockmann, efter at han har stået op for sandheden og ofret alt. Alle har forladt ham og ingen støtter op om ham og sandheden omkring kurbadet. Bor han stadig i byen eller er han flyttet? Står han stadig op for sandheden? Hvilke konsekvenser har det haft for ham? osv. Du skal vælge, hvem modtageren af brevet skal være.

TEATERØVELSE 3

LAV EN KARAKTER

Alle i klassen stiller sig i en rundkreds, og på skift skal I påtage jer en karakter fra stykket. Med kroppen og gennem gestik skal I vise en karakter, som de andre så skal gætte. Den der først gætter rigtigt, skal så påtage sig en ny karakter fra forestillingen.

Det er op til den enkelte at lave en gestik, som man mener svarer til karakteren. Der er ikke nogen rigtig eller forkert måde at gøre det på. Man kan både være abstrakt, psykologisk eller hverdagslig/realistisk. Den samme karakter må gerne gentages, men prøv så med en ny gestik.

Har eleverne mod på mere, og har I gulvplads nok, kan eleverne også arbejde kropsligt med deres fortolkning af karaktererne i en mere klassisk tømmerflåde-øvelse: Lad eleverne gå rundt blandt hinanden på gulvet med god plads imellem hinanden og i moderat tempo. Bed dem nu om at udføre en gestik, de mener passer på fx Stockmann. Eleverne kan selv vælge, om de vil udføre gestikken gående, eller stående - men uanset hvad skal de fortsætte deres gang når de har udført den.

Bed herefter eleverne om at gå som den karakter, de netop har skabt en gestik til. Lad denne gangart forme deres tempo, bevægelsesretninger, rumligt forhold til hinanden, og ikke mindst deres kropslige fremtoning. Inspirér fx eleverne til at finde ud af, hvilken kropsdel, der "fører" - der kan være stor forskel på, om det er panden, baghovedet, skuldrene, brystet, knæene, fødderne eller sågar maven, der fører karakteren fremad i rummet. Bed dem om at skrue op og forstørre det, de finder karakteristisk ved figuren (der kan altid skrues ned igen, men en forstørrelse vil tvinge eleverne til at tage stilling til hvilke kropslige valg, de intuitivt tager for at formidle karakteren).

Prøv med forskellige karakterer - hvad sker der? Hvordan påvirkede elevernes forestilling om den enkelte karakter deres måde at bevæge sig på?

TEATERØVELSE 4

RUNDKREDSØVELSE / FRUGTSALAT

I skal sætte jer i en rundkreds på hver jeres stol. Lad der være en stol for lidt og vælg så én, der starter med at stå i midten. Eleven i midten skal sige et udsagn, vedkommende synes passer til forestillingen. F.eks.: "Alle dem der synes forestillingen var god..."; "Alle dem der holder med Stockmann..."; "Alle dem der kunne lide scenografien..." osv.

De af jer, der er enige i udsagnet, skal rejse sig og skynde sig at finde en ny stol – bytte med en af de andre. Den der står i midten, prøver også at få en plads i rundkredsen. Vedkommende der ender med ikke at få en plads, skal stille sig i midten af rundkredsen og sige et nyt udsagn. Sådan forsætter man.

TEATERØVELSE 5

VURDERINGSØVELSER

I denne øvelse skal eleverne forholde sig til nogle af de problematikker, som fremstilles i "En Folkefjende". Disse øvelser kan man også sagtens lave i en dansktime efter arbejdet med manuskriptet.

Start med at lave en linje på gulvet, enten med kridt, små tape-stykker eller bare imaginært. Del linjen ind i 6 punkter. Forklar eleverne, at du nu vil oplæse forskellige udsagn eller "statements", som de skal forholde sig til. Det gør de ved at stille sig på det punkt, der passer bedst til deres holdning, hvor 1 er meget uenig og 6 er meget enig. Start med at teste konceptet af ved at give helt ufarlige statements, såsom "Jeg synes temperaturen i rummet er passende", eller "Efteråret er min yndlingsårstid". Herefter kan du spore dig ind på emnet, fx med statements som "jeg ved en masse om dagens emne" eller "jeg synes forestillingen var god" osv. Herefter kan du gå mere i kødet på elevernes holdninger med emne-specifikke statements om selve stykket, såsom:

- / "Stockmann har ret i det, han siger i sin tale til borgermødet.
- / "Stockmann burde have handlet anderledes".
- / "Det nytter ikke noget at have ret, hvis man ikke har magt".
- / "Den stærkeste mand i verden, er den, som står mest alene".
- / "Sandheden findes altid kun hos minoriteten".
- / "Flertallet har altid ret".
- / "Demokratiet er den eneste rigtige styreform".
- / Etc.

Når eleverne har placeret sig på deres punkter vender de sig om, og taler med dem, de står ved siden af. De taler om hvorfor, de har valgt at stille sig netop dér. Lad dem eventuelt tale sammen i grupper af 3-4 stykker, så kan alle bedre nå at tale. Fortæl deltagerne, at de altid kan flytte sig, hvis de kan mærke, at de står et forkert sted.

Efter et par minutter fløjter facilitatoren af og hører lidt til hvert "tal".

Når dem, der står i f.eks. nummer 1 taler, kan de andre kun lytte. Man flytter sig, hvis man hører et overbevisende argument.

Husk, at intet er rigtigt eller forkert! Det handler om at få eleverne til at sætte ord på deres stillingtagen, ikke at de skal have en korrekt eller færdig tolkning af stykket.

TEATERØVELSE 6

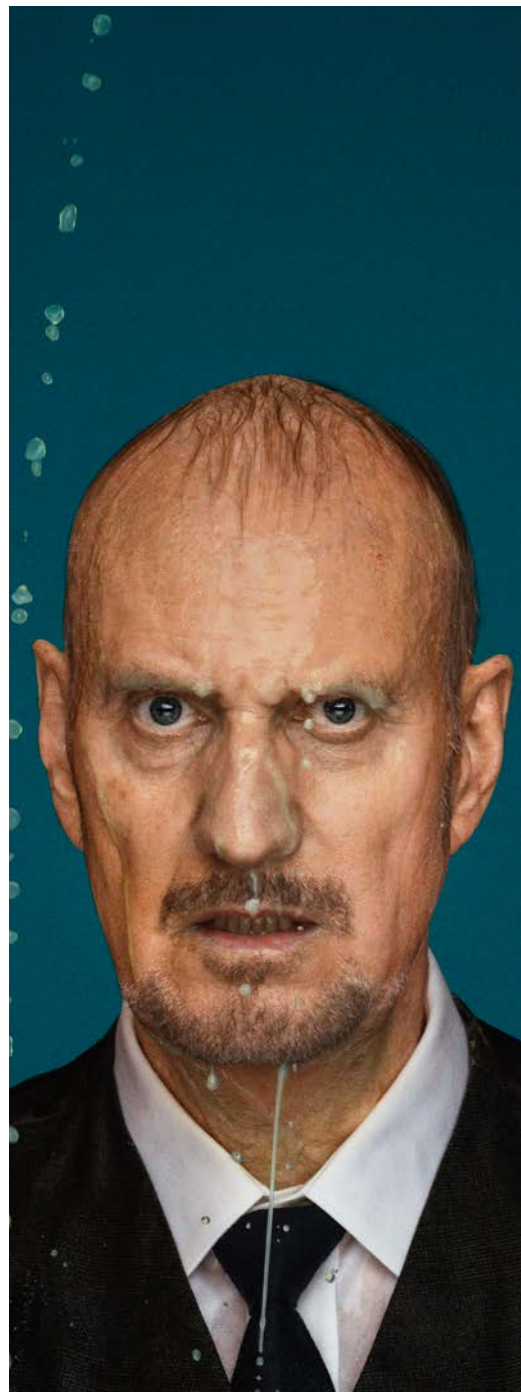
SPØRGSMALSBANKO

Denne øvelse er tænkt som en praksis øvelse, der hjælper med at sætte gang i de tanker, I har gjort jer i forbindelse med, at I oplevede forestillingen. Samtidig får I talt med andre om jeres oplevelse, så I åbner op for en snak om forestillingen.

I Spørgsmålsbanko skal I hver især have nedstående bankoplade. Målet er at få svar på alle spørgsmålene på pladen. Først skal I alle rejse jer og gå imellem hinanden. Når I får øjenkontakt med en af jeres kammerater, skal I stoppe op og stille hinanden et spørgsmål fra pladen. Når man får svar på et spørgsmål, krydser man det af og finder en ny person til at svare på et af de andre spørgsmål, du endnu ikke har fået besvaret. Man må ikke stille flere spørgsmål til den samme person. Når man har stillet alle spørgsmålene på pladen, har man fuld plade og så har man banko. Du kan nu sætte dig og vente på, at de andre bliver færdige.

De følgende spørgsmål er repræsenteret på bankopladen. På næste side er bankoplade lavet - lige til at printe ud!

- / Hvilken rekvisit husker du tydeligst?
- / Hvilken karakter gjorde mest indtryk og hvorfor?
- / Det øjeblik jeg husker bedst fra forestillingen er...
- / En replik jeg husker er...
- / Noget der mindede mig om mit eget liv var...
- / Det jeg bedst kunne lide ved scenografien var...
- / Hvis jeg selv skulle spille en karakter, skulle det være...
- / Hvis jeg var Stockmann, havde jeg...

Hvilken rekvisit husker du tydeligst?		En replik jeg husker er...		Hvis jeg selv skulle spille en karakter, skulle det være...
	Det øjeblik jeg husker bedst fra forestillingen er...		Det jeg bedst kunne lide ved scenografien var...	
Hvilken karakter gjorde mest indtryk og hvorfor?		Noget der minder mig om mit eget liv var...		Hvis jeg var Stockmann havde jeg ...

Hvilken rekvisit husker du tydeligst?		En replik jeg husker er...		Hvis jeg selv skulle spille en karakter, skulle det være...
	Det øjeblik jeg husker bedst fra forestillingen er...		Det jeg bedst kunne lide ved scenografien var...	
Hvilken karakter gjorde mest indtryk og hvorfor?		Noget der minder mig om mit eget liv var...		Hvis jeg var Stockmann havde jeg ...

Hvilken rekvisit husker du tydeligst?		En replik jeg husker er...		Hvis jeg selv skulle spille en karakter, skulle det være...
	Det øjeblik jeg husker bedst fra forestillingen er...		Det jeg bedst kunne lide ved scenografien var...	
Hvilken karakter gjorde mest indtryk og hvorfor?		Noget der minder mig om mit eget liv var...		Hvis jeg var Stockmann havde jeg ...

6

CITATVÆG

"Sandheden er altid i minoriteten; og minoriteten er altid stærkere end majoriteten, fordi minoriteten ganske naturligt dannes af dem, der dog virkelig har en mening, mens majoritetens styrke er illusorisk, dannet af det slæng, der ingen mening har - og som derfor i næste øjeblik (hvor det viser sig, at minoriteten var den stærkeste) antager dennes mening, der nu bliver majoriteten og nu bliver vrøvl ved at have hele slænget og flertallet på sin side, mens sandheden igen er i en ny minoritet"

SØREN KIERKEGAARD

"Demokrati er den værst tænkelige styreform, når man ser bort fra alle de andre"

WINSTON CHURCHILL

"Den stærkeste mand i verden, det er han, som står mest alene"

THOMAS STOCKMANN

7

SKOLER OG UNGDOMS- UDDANNELSER I ODENSE TEATER

UNDERVISNINGSMATERIALER

Du kan finde undervisningsmateriale til nogle af sæsonens forestillinger på odenseteater.dk/skoler/undervisningsmateriale.

Du kan finde materialer til:

Busters verden

(1. - 6. klasse)

Terror/is/me

(Ungdomsuddannelser, 9. og 10. klasse)

En folkefjende

(Ungdomsuddannelser, 9. og 10. klasse)

Laser og pjalter

(Ungdomsuddannelser, 9. og 10. klasse)

Elektra

(Ungdomsuddannelser, 9. og 10. klasse)

MØD EN SKUESPILLER

Mød en af de medvirkende skuespillere før eller efter forestillingen. Hør om arbejdet med forestillingen og om at være skuespiller. Mødet er tænkt som en dialog, så det er vigtigt at du og dine elever har forberedt spørgsmål. Det er en fordel at have læst om stykket og eventuelt arbejdet med undervisningsmaterialet på forhånd. Skuespiller-møderne er gratis.

INTRODUKTIONER

Til visse forestillinger på udvalgte dage kan du og dine elever komme til en gratis introduktion til aftenens forestilling fra kl. 18.00 - 18.30.

For booking af skuespillermøder og introduktioner kontakt Michael Juul Hagerup på mjh@odenseteater.dk

RUNDVISNINGER

Hvordan bliver et teaterstykke til? Hvem arbejder på et teater? Hvor prøver skuespillerne? Og hvem syr kostumerne? Kom med bag tæppet på Odense Teater på en rundvisning. Rundvisninger koster 500 kr. for skoler.

For booking af rundvisning skriv til

rundvisning@odenseteater.dk

TRANSPORTREFUSION

Alle skoler kan søge om at få dækket 50% af skolens transportudgifter udover en egenbetaling på 15 kr. pr. elev. Midlerne søges hos Odense Teater.

Læs nærmere på

odenseteater.dk/skoler/priser_og_refusion

KONTAKT

Har du spørgsmål eller ønsker i forbindelse med et teaterbesøg kan du kontakte skolekoordinator Michael Juul Hagerup på mjh@odenseteater.dk

BILAG 1: MANUSKRIFT- UDDRAG

Uddrag fra Viktor Tjernelds bearbejdelse af akt 4 (Borgermødet):

ASLAKSEN

Kom nærmere, Stockmann, og tag plads bag talerstolen. Men ikke nogen kommentarer

til Hovstads indlæg og ikke et ord om Kurbadet. Ja?

STOCKMANN (vredt)

Jeg skal ikke nævne det skide kurbad med et ord!

KATRINE

Rolig nu, Thomas.

STOCKMANN (til Katrine)

Du lukker bare!

ASLAKSEN

Som moderator vil jeg på ingen måde tolerere den tone dér!

BORGMESTEREN markerer med hånden, at hun vil kommentere noget.

HOVSTAD

Det ser ud til, at vores borgmester vil indsparke en kommentar her.

STOCKMANN

Jeg er ikke engang begyndt endnu!

ASLAKSEN

Værs'go', Marie!

BORGMESTEREN

I mit parti tolererer vi ikke vold mod kvinder – heller ikke den verbale slags.

ASLAKSEN

Tak for det.

STOCKMANN

Må jeg få ordet nu, eller - ?

HOVSTAD

Ville det ikke være rimeligt at tilbyde den forurettede – i det her tilfælde, Katrine

– at få ordet et øjeblik?

ASLAKSEN

Jo, det kan der -

KATRINE (afbryder)

Nej tak, det er ikke nødvendigt.

STOCKMANN

Så er det mig.

ASLAKSEN

Ordet er dit, ja. Men husk –

ASLAKSEN / STOCKMANN (i kor)

- "Ikke et ord om badet!"

STOCKMANN

- Nej, I kan være helt rolige, jeg skal nok lade være at komme ind på Badet.

ASLAKSEN

Værs'go'.

STOCKMANN

Her er den tale, jeg ville have holdt –

Han river sine papirer i stykker.

ASLAKSEN

Godt!

STOCKMANN

I løbet af de sidste timer har jeg indset, at det her ikke handler om Kurbadet længere.

Jeg troede, jeg havde gjort en vigtig opdagelse, da jeg forstod, at det var sundhedsskadeligt at opholde sig i Badet!

ASLAKSEN

Ikke et ord, om Badet, sagde jeg!

STOCKMANN

Men det var i virkeligheden den mindste af opdagelserne! Den største har jeg først rigtigt forstået omfanget af i dag. Nemlig at det såkaldte "samfund" er én stor, giftigt stinkende kloak! Jeg har altid elsket denne her by, jeg har altid elsket min søster. Men politikerne, mediefolkene og erhvervslederne, til og med revolutionerne, der tegner vores by, de er en flok feje røvslikkere, der ikke har andre idealer end at fremme deres egne karrierer, og som aldrig forlader deres lukkede kredsløb af korrupsion og løgne. Man skulle tage at udrydde dem som skadedyr.

BORGMESTEREN

Hvad er det dog, du siger?

KATRINE (råber)

Ti så stille, Thomas!

PETRA

Lad ham tale, mor!

KATRINE

Åh-men, det er jo helt ude af proportioner!

STOCKMANN

Jeg vil ikke tie stille!

HORSTER

Kom så, Thomas!

ASLAKSEN

Ikke et ord om Kurbadet!

STOCKMANN

Det mest deprimerende er, at de her inkompetente egoister – de er ikke engang de værste.

HOVSTAD

Nå, hvem er dét så?

STOCKMANN

Da jeg tussede rundt oppe i den skov og målte blade, eller hvad fanden jeg nu gjorde

– da savnede jeg den her by. Jeg savnede gaderne, jeg savnede luften, jeg savnede vandet – jeg savnede mennesker. Eller jeg troede selv, jeg var en menneskeven. Men nu begynder jeg at forstå, at der findes ikke noget mere håbløst end folk. Det er dem, der stemmer de her kraftidioter ind i vores byråd og vores Folketing – det er dem, der opretholder råddenskab! Det er det fladpandede flertal, som sidder derhjemme foran fjernsynet og bedyrer, at de vil kæmpe med næb og kløer for demokratiet – det er dem, der er en skamplet på menneske-heden. Demokrati er bare et andet ord for, at folk slipper for at tænke selv. Folkestyrets organisering har ene og alene til formål at få det store, tavse flertal til at acceptere, at en grådig elite i praksis ejer hele samfundet, mens en korrupt tjenestemandsklasse tager sig af forvaltningen. Det store flertal, det er dem, der sidder lunt og godt i deres huse og deres andelslejligheder med deres ugidelige pseudo-engagement og trækker hele menneskeheden med sig lige lukt ned i helvede, mens de ødelægger vores planet. For så snart de bliver bedt om at opgive selv det mindste af deres privilegier, så fordufter al moral som dug for solen.

(Til publikum –)

Og til alle jer apatiske røvhuller i de magelige stole her i salen: I bilder jer garanteret

også ind, at I har moral og integritet – det er lige til at tude af grin over! Hvordan skal

man kunne tro på demokratiet i et land, der består af dobbeltmoralske båt-nakker?

Hvad er det fede ved folkestyret, når folket består af idioter? Kan I sige mig dét - ?

ASLAKSEN

(slår med træhammeren)

Ikke et ondt ord om byens forbruger! Som stifter, direktør og ejer af -

STOCKMANN (afbryder)

Hallo, det er mig, der har ordet her, og jeg er slet ikke færdig! Du kan jo række hånden op, Aslaksen. Det skal ikke afholde mig fra at udskamme de tilstedeværende medlemmer af vores store, fede selvoptagede middelklasse med deres familieværdier og deres hybrid-SUV'er, som aldrig løfter en finger for at forbedre verden. Som køber økologisk mad og sorterer deres affald i den tro, at det råder bod på deres totale mangel på ryggrad, samtidig med at de på alle andre områder konsumerer mindst det dobbelte af, hvad de behøver.

Og de komplementeres perfekt af den hjernedøde arbejderklasse, hvis medlemmer er så desillusionerede, at de kan finde på at brokke sig over et par øres stigning af benzinpriserne. I stedet for at vende blikket højere op i det sociale hierarki, hvor de ville se den økonomiske elite skumme fløden af deres arbejde. Tag Aslaksen her, for eksempel! Er I egentlig klar over, hvor rig han er - ved I, hvad han tjener? Hvordan kan folk hidse sig mere op over nogle syrisk

flygtninger end over Aslaksen, som bogstaveligt talt ejer jeres liv? Han står her og reducerer jer til "forbrugere" i jeres egen by! Men dét er et personligt valg, som I træffer suverænt ud fra jeres verdenssyn – og derfor rager det ikke mig? For det er blevet en dødssynd at moralisere! Nu forstår jeg, hvorfor det er mig, der skal angribes her – jeg er for fanden den eneste her, der har en moral!

(Peger igen på publikum):

Hele den kvalmt klæbrige masse af grødhoveder, der sidder her og alle andre steder i vores land, burde fratages retten til at deltage i den offentlige debat. Lad hellere sådan nogen som mig styre den – nogen, der faktisk kan noget, nogen, der faktisk vil noget.

HOVSTAD (peger)

Sådan, mine damer og herrer, taler en sand fjende af demokratiet!

ASLAKSEN (løfter en knyttet næve i vejret)

Kunden har altid ret!

BORGMESTEREN

Flertallet vil altid have retten på sin side!

STOCKMANN

Men ikke sandheden.

HOVSTAD

Hvem skulle ellers afgøre, hvad der er sandt, hvis det ikke var flertallet?

BORGMESTEREN

Man kan ikke diskutere med ham, Hovstad. Han er for elitær. Han hader både folket og demokratiet.

STOCKMANN

Jeg hader det system, der lader løgneren vinde over sandheden. Jeg hader det system, der lige så stille fører til menneskehedens undergang, fordi vi kun er i stand til at tænke kortsigtet. Og alt det her, det er noget, vi alle sammen ved – men ingen gør noget!

ASLAKSEN

Hvis du hader dine medmennesker så meget, kan du vel ikke have noget imod, at verden går under.

HOVSTAD

Nej, så er det i hvert fald absurd, at du går så højt i, om nogle få individer får eksem.

STOCKMANN

Jeg går op i sandheden og i, hvad der er rigtigt og forkert!

LOUISE (som har sneget sig ind)

I skal ikke høre på ham – han er skingrende skør!

KATRINE

Mor, hvad laver du her?

LOUISE

Jeg ville da ikke gå glip af se min svigersøn springe ud som byens diktator?

PETRA

Mormor! I går var du på hans side!

LOUISE

Jeg har selv været borgmester her i byen – og ingen skal tale nedsættende om dens godhjertede borgere. Hvad bilder du dig ind, Thomas! Står her og skælder ud på de mennesker, der via deres skat betaler din løn. Deres hårde arbejde har betalt din skolegang

og dine lægebehandlinger. Hvem fanden tror du, at du er? Så luk dog øjnene op – der sidder bageren, som du køber brød hos hver dag. Der er cykelsmeden, som reparerer din cykel,

fordi du ikke vil køre i bil. Der er børnehavepædagogen, der passede Petra som lille, så du kunne realisere dig selv og karrieren. Og her står du så og siger, at de kan skride ad helvede til!? Demokratiet er det smukkeste og mest sunde, vi har. Det er dig, der er giften.

STOCKMANN

Jeg er ikke nogen gift.

LOUISE

Vores demokrati er sundt! Jeg vil forsvare det til den dag, jeg dør.

ASLAKSEN

Vel talt!

STOCKMANN

I en tid som vores, hvor størstedelen af menneskeheden er sunket ned i dumhed og afstumpet ligegyldighed, der er demokratiet et fejlslagent system.

ASLAKSEN

Jeg synes, det er nogle stærkt bekymrende synspunkter, Thomas Stockmann lægger for dagen her. Som mødefacilitator græmmes jeg over, at vi har en fascist iblandt os!

LOUISE

Fascist eller ej – han er et dumt svin! Jeg ville ikke stole på et eneste ord, der kommer ud af munden på den mand!

BORGMESTEREN

Jeg tager afstand fra alt, hvad min bror siger! Jeg hverken kan eller vil tolerere, at den slags yderligtgående holdninger slår rod i vores by.

STOCKMANN

Det er ikke en holdning, det er sandheden.

ASLAKSEN

Han vil bare øge polariseringen!

PETRA

Polarisering giver i hvert fald dejligt mange klik, er det ikke rigtigt, Hovstad?

HOVSTAD

Jo, det gør det faktisk.

STOCKMANN

Det er kun dem, der er i fare for at miste sine privilegier, der er bange for polarisering.

KATRINE (rejser sig op)

Nu holder du op, Thomas! Du lyder fuldstændig fanatisk. Jeg skammer mig over dig!

STOCKMANN

Nå, så det gør du? Men jeg holder ikke op. Jeg er ikke lige så fej som dig. Jeg får ikke

kolde fødder, så snart det begynder at brænde på. Mine damer og herrer – det er min kone i en nøddeskal. Dengang det var hipt at gøre oprør, da var hun med til festen på barrikaderne, men nu da det ikke er cool mere, så står hun dagen lang og brygger Kombucha.

BILLING

Ah-men den er også virkelig mums!

KATRINE

Ikke nu, Billing.

STOCKMANN

Ligesom alle andre i vores generation! Da vi var unge, da ville vi alle sammen ændre verden. "Vågn til kamp af jer dvale!" "Forandre verden". Ja, vi har ændret verden, men ikke til det bedre! Vi er ét stort købjerg af pensions-modne hængerøve, som nød godt af det velfærdssamfund, vi nu er i gang med at afskaffe i rasende fart. Og hvad med ungdommen af i dag – hvad er der sket med dén? Gør de oprør? Nej, de sidder sguda og ser porno i VR-briller hele dagen, gør de!

BILLING

Ah, "hele dagen" er måske lidt overdrevet.

STOCKMANN

Den eneste i denne her by, der er parat til at kæmpe for noget som helst, det er fandeme da mig – og så er det mig, I kalder ekstremist!? I er for helvede ikke værdige til at løse min skorem! Petra, du er min datter, og jeg elsker dig. Horster, du er en ægte kunstner, som tør insistere på sandheden. Men alle I andre - hele det store, tavse flertal: FUCK JER! Ja, det er det helt rigtige udtryk, for I er en flok gennemrådne, feje ludere, der fortjener at blive røvrendt af de magtliderlige narcissister, I har valgt til at lede jer!

BILAG 2: INDLEDNING TIL EMIGRANTLITERATUREN

UDDRAG FRA GEORG BRANDES - INDLEDNINGEN TIL EMIGRANTLITERATUREN

[...]

Det vil vel neppe være vanskeligt at opnaae Enighed om, at den danske Litteratur ingensinde i dette Aarhundrede har befundet sig i en saadan Hendøen som i vore Dage. Den poetiske Production er saagodt som fuldstændigt standset, og intet Problem af almindelig human eller social Natur formaaer at vække nogen Interesse eller fremkalde anden Discussion end Dagspressens og Døgnlitteraturens. En stærk original Productivitet have vi ikke nogensinde besiddet, nu er en næsten fuldstændig Mangel paa Tilegnelse af fremmed Aandsliv traadt til, og den aandelige Døvhed har som Døvheden hos den Døvstumme medført Stumhed.

Det, at en Litteratur i vore Dage lever, viser sig i, at den sætter Problemer under Debat. Saaledes sætter f.Ex. George Sand Ægteskabet under Debat, Voltaire, Byron og Feuerbach Religionen, Proud'hon Eiendommen, den yngre Alexander Dumas Forholdet mellem de to Kjøen og Emile Augier Samfundsforholdene.

At en Litteratur Intet sætter under Debat er det samme som, at den er ifærd med at tabe al Betydning. Det Folk, som frembringer den, kan da længe nok troe, at al Verdens Frelse vil komme fra det, det vil see sig skuffet i sin Forventning; det bliver ikke mere et saadant Folk, som styrer Udvikling og Fremskridt, end Fluen gjorde det, da den mente at drive Vognen frem, fordi den nu og da gav dens 4 Heste et ubetydeligt Stik.

I et saadant Samfund kan mange Dyder være bevarede, det krigerske Mod f.Ex., men disse Dyder kunne ikke holde Litteraturen oppe, naar det intellectuelle Mod, er sunket og forsvundet.

Al stagneret Reaction er tyrannisk, og naar et Samfund efterhaanden har udviklet sig saaledes, at det under Frihedens Maske bærer Tyranniets Træk, naar der til den offentlige Ytring af enhver hensynsløst frisindet Anskuelse eller Skildring er knyttet en Adgangsformening fra Selskabet, fra den agtede Del af Pressen, fra en stor Del af Statens Embeder, saa vil der naturligvis udfordres langt ualmindeligere Betingelser end ellers

til at danne den Art Evner og den Art Charakterer, paa hvilke i et Samfund Fremskridtet beroer.

En Combination af forskjellige Aarsager har bevirket, at vor Litteratur i ringere Grad end de større har arbeidet i Fremskridtets Tjeneste. Selv Omstændigheder, der have begunstiget Udviklingen af vor Poesi, have her været os i Veien. Jeg vil saaledes fremhæve et Træk af Barnlighed i Folkecharacteren. Vi skyldte denne Egenskab vor Poesies næsten enestaaende Naivetet. Naivetet er den i eminent Forstand poetiske Egenskab og man gjenfinder den hos næsten alle vore Digtere fra Oehlenschläger over Ingemann og Andersen til Hostrup. Men Naivetet er ikke nogen revolutionær Tilbøielighed. Jeg vil dernæst fremhæve vor Litteraturs stærkt abstracte Idealisme. Den handler ikke om vort Liv, men om vore Drømme. Denne Idealisme har som Idealismen og Virkelighedsskyen i alle Litteraturer sin Aarsag i, at vor Poesi udviklede sig under en politisk ussel og nedbrudt Tilstand som en Art Trøst i den reale Gjenvordighed, som en Art aandelig Erobring, der skulde trøste for de materielle Tab. Men den har bevaret en sørgelig Mangel som Minde derom. Hvori er Strømningen udmundet? I Skikkelser som Paludan-Müllers Kaianus, der i Ekstase opbrænder sig selv paa Baalet, og som Ibsens Brand, hvis Moral gennemført vilde føre Halvdelen af Menneskene til at sulte ihjel af Kjærlighed til Idealet. Og der ere vi endte. Intetsteds Europa over saa exalterede Idealer og ikke mange Steder et plattere aandeligt Liv. Thi man maa dog være yderligt naiv for at troe, at vort Liv svarer til hine Typer. Saa stærk har Strømningen været, at selv en saa revolutionært anlagt Natur som Ibsens er bleven inddraget i den. Er Brand Revolution eller Reaction? jeg skal ikke kunne sige det, saa meget har dette Digt af begge Dele.

Det forrige Aarhundredes to store Grundtanker vare disse: i Videnskaben den frie Forskning, i Poesien Humanitetens frie Udfoldelse. Hvad der ikke bliver i denne Strøm, det glider ned ad Decadencens og tager Veien til Byzants. Thi udenfor denne Bevægelse ere alle Bevægelser byzantinske. I Videnskaben byzantinsk Skolastik, i Poesien Legemer og Aander, der ikke ligne Legemer og Aander, ensformige og abstracte.

Giv en Sirius-Beboer, der kun har gjennemlæst vor klassiske moderne Poesi, et Par moderne udenlandske Dramer ihænde, f.Ex. Alex. Dumas's "Le fils naturel", Emile Augiers "Le fils de Giboyer" og "Les effrontés", og han vil gjøre Bekjendtskab me

utallige Samfundstilstande og Samfundsproblemer, som han ikke kjendte, fordi de, skjøndt de existere i vort Samfund, ikke existere i vor Litteratur. Thi til det moralske Raseri svarer som Modstykke det moralske Snerperi. Hvad have vi gjort af hint første Opsving, da man herhjemme som overalt ved Aarhundredets Begyndelse første Gang skimtede en Poesi bag de 3 Enheder, en Guddom bag Treenigheden, en Kjærlighedens Lykke bag det conventionelle Ægteskab, en Sandhed bag Dogmerne, en Lighed bag Kasteadskillelsen og Standsinddelingen, en Frihed høit over Conveniensens og Selskabets og Samfundsmoralens Tvang!

Oehlenschläger emanciperede vor Poesi fra Nytteperiodens Moral. Han seirede skjøndt efter en Kamp og Poesien blev fri. Heiberg bragte Logiken i ligesaa stor Ære som den, hvori Poesien stod, han emanciperede den æsthetiske Kritik fra Følelsesraisonnementet og erobrede et nyt Terrain for Philosophien. Saa kom de første Fordringer paa politisk Frihed. Men Bannerførerne i Litteraturen svarte: Hvad raabe I paa politisk Frihed, den sande Frihed er Villiens egen indre Frihed; at vinde den er jer altid tilladt, og den anden er, naar hin er givet, uden al Betydning. Og man skrev store metaphysiske Afhandlinger om Villiens Frihed, Determinisme og Afsindighed; men man opnaaede dog ikke at berolige Gemytterne og vi fik politisk Frihed. Mon ikke Betingelsen for et Fremskridt paany vilde være det, at Løsenet atter blev Frihed: Aandsfrihed, at man istemmede: vi ville den frie Tanke og den frie Humanitet. Det vil da ikke nytte, at man svarer: "Hvad raabe I paa Frihed, I have jo al den, I kunne ønske," og man mener den politiske Frihed. Man vil ikke erklære sig tilfreds med den. Det er ikke saameget ydre Love, der behøve at forandres, om end ogsaa de, som det er den hele Samfundsbetragtning, som den yngre Slægt fra Grunden af maa omforme og opløie, før en ny Litteratur kan skyde op. Hovedarbejdet vil blive gjennem en Mangfoldighed af Canaler at lede de Strømninger, som have deres Udspring i Revolutionen og Fremskridtsideerne, herind og at standse Reactionen paa alle de Punkter, hvor dens Opgave historisk er endt.

(1872)